

Проведений комплексний аналіз соотношення групи чотире-, три- і двузначних полісемічних аксіономів показав, що їх семантична структура виступає системою значень, які визначенним чином організовані.

Ключові слова: аксіоном, лексичне значення, генералізована сема, семантичний ознак.

Soroka T., PhD in Philology, associate professor
Izmail state liberal Arts university, Izmail

ENGLISH AXIONOMENS OF AVERAGE DEGREE OF POLYSEMY AS CONSTITUENTS OF LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD

The article is dedicated to the investigation of the nouns denoting national values in their formalized representation on the material of the English language. The polysemantic axionomens consisting of 4-2 lexical meanings have been taken from the modern English thesauri by means of the step-identification method. Complex analysis of 27 axionomens interpreted with 85 lexical meanings has been made in the present research. In the process of investigation it has been defined that the semantic structure of every analyzed axionomen is regarded as the individual system of lexical meanings organized under certain rules. The practical value of the research is to use the results of it to optimize the processes of learning English linguo-cultural peculiarities, as well as for perspective fundamental studies of all lexico-semantic sub-systems of the value paradigms of the Ukrainian, English and French language societies.

Key words: axionomen, lexical meaning, generalized seme, semantic indication.

УДК 81'37:81'42:811.112.2

Стасюк О.С., к. філол. н., асист.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

АКСІОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕТАІНТЕРТЕКСТУ (НА МАТЕРІАЛІ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ДИСКУРСУ ФРН)

У статті визначено аксіологічні характеристики метаінтертексту. Описано мовні засоби позитивної та негативної оцінки інтертексту в парламентському дискурсі ФРН. З'ясовано специфіку суб'єкта та об'єкта оцінки в метаінтертексті. Виявлено невербальні засоби оцінки інтертексту.

Ключові слова: інтертекст, метаінтертекст, оцінність, парламентський дискурс, семантика.

Постановка проблеми. Проблеми інтертекстуальності останнім часом привертають значну увагу лінгвістів. При цьому поряд із традиційними дослідженнями інтертексту в художніх творах все більше наукових розвідок присвячується вивченню

© Стасюк О.С., 2015

інтертекстуальності в інших галузях людського спілкування: науковій [1; 2; 3], медійній [3; 4], політичній [5; 6; 7].

Важливу роль інтертекст відіграє в парламентському дискурсі, що є ядром політичної комунікації країн парламентської демократії. Водночас на сьогодні відсутні наукові праці, у яких розглядалася б специфіка функціонування інтертексту в цій сфері людського спілкування. Недостатньо вивченими є аксіологічні характеристики інтертексту, що зумовлює **актуальність** цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для здійснення лінгвістичного аналізу інтертексту необхідним є його науково достовірне виокремлення з тексту. У зв'язку з цим виникла потреба в уточненні та конкретизації терміна інтертекстуальність, запропонованого Юлією Крістєвою, і його визначення як взаємозв'язок між конкретними текстами на противагу універсальним зв'язкам між усіма текстами [3: 32-33]. Для встановлення взаємозв'язку між окремими текстами необхідним є звернення до маркерів інтертекстуальності [8] та метainterтексту, тобто тексту, у якому йдеться про інтертекст [9].

Метainterтекст вказує на використання інтертексту та надає інформацію про нього, зокрема може містити вказівку на автора інтертексту, його соціальний статус, час та місце появи тексту-попередника тощо. Крім того, метainterтекст може передавати ставлення автора тексту до інтертексту та його автора. У зв'язку з цим виникає потреба в дослідженні оцінного аспекту метainterтексту.

Мета дослідження – з'ясувати аксіологічні характеристики метainterтексту в парламентському дискурсі ФРН.

Матеріал дослідження охоплює понад 300 прикладів використання метainterтексту, дібраних зі стенограм парламентських засідань бундестагу Німеччини.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають дослідники, термін “оцінка” має декілька різних значень: 1) набір мовних засобів (оцінна мова); 2) набір значень, реалізований за допомогою мови; 3) функція частини тексту і 4) діяльність, що реалізується мовцем за допомогою мови [10: 305]. У цій статті розглядається оцінка в перших двох значеннях, що є тісно взаємопов'язаними.

Аксіологічні характеристики метainterтексту розкриваються через наявність специфічного суб'єкта та об'єкта оцінки. Суб'єктом оцінки є мовець, який використовує інтертекст (автор тексту), а її об'єктом є відповідний інтертекст, вжитий мовцем, тобто висловлювання, які використані в іншому тексті. При цьому мовець самостійно добирає ці висловлювання і після цього надає їм власну оцінку.

За розташуванням на оцінній шкалі виокремлюється позитивна та негативна оцінка.

Позитивна оцінка інтертексту в парламентському дискурсі ФРН здійснюється здебільшого шляхом використання прикметників та прислівників з оцінним значенням, таких як «*schön*», «*gut*», «*richtig*». Авторами інтертексту, що зазнає позитивної оцінки, як правило, є політики, які належать до тієї ж політичної сили, що й мовець, або ж науковці, журналісти тощо, з якими погоджується та висловлювання яких позитивно оцінює автор тексту.

Michael Grosse-Brümmer (CDU/CSU): Deswegen glaube ich, dass Herr Steinmeier mit dem „Völkerrecht im Netz“ Richtiges gesagt hat [11: 55].

Тут за допомогою субстантивованого прикметника «*richtig*» депутат із правлячої коаліції позитивно оцінює слова члена уряду.

Andreas Schockenhoff (CDU/CSU): Sie sind, wie es die Frankfurter Allgemeine Zeitung richtig beschrieben hat, „das grüßte Bremsmanöver ...“, seit das iranische Atomprogramm den Kinderschuhen entwachsen ist [11: 144].“

У цьому прикладі вказується на правильність слів, написаних у газетній статті. Слід звернути увагу на відмінність між оцінним значенням метаінтертексту та відповідного інтертекстуального включення. Зокрема у наведеному вище фрагменті метаінтертекст характеризується позитивним оцінним значенням, а інтертекст – негативним. У цьому разі політик, що є автором тексту, підтримує критику, звернену в бік політичних опонентів. Джерелом такого інтертексту часто є тексти із ЗМІ або висловлювання осіб, які можуть вважатися політично незаангажованими.

Крім слів політичних соратників, об'єктами, що зазнають позитивної оцінки, є політичні документи, створені політичною силою, до якої належить автор тексту.

Kerstin Griese (SPD): Wir haben in unserer Koalitionsvereinbarung, so sie denn von unseren Mitgliedern unterstützt werden wird, dazu eine schöne Aussage, die ich Ihnen zitieren will: „Die Herausbildung einer europäischen Zivilgesellschaft ist eine essentielle Voraussetzung für eine lebendige europäische Demokratie. Besonders wichtig ist es, dafür auch die Jugendpolitik weiterzuentwickeln.“ Das sind zwei der guten Sätze in diesem Koalitionsvertrag [11: 189].

Тут позитивно оцінюється коаліційна угода, а автором інтертексту є депутат однієї з правлячих партій.

Позитивна оцінка інтертексту в парламентському дискурсі ФРН пов'язується з чіткістю, зрозумілістю, однозначністю формулювань.

Joachim PoЯ (SPD): Im Koalitionsvertrag von CDU, CSU und SPD ist angesichts der Sachlage relativ klar formuliert, Herr Kollege Schick: „Vor diesem Hintergrund unterstützen wir den zügigen Aufbau einer europäischen Abwicklungsbehörde ... und eines einheitlichen europäischen Abwicklungsfonds, der perspektivisch vollständig durch Bankenabgaben finanziert werden soll [11: 180].“

Тут позитивне ставлення до інтертексту передане словосполученням «*klar formuliert*».

Поряд із наданням позитивної оцінки метаінтертекст використовується в парламентському дискурсі ФРН для негативної оцінки інтертексту. Об'єктом такої оцінки найчастіше є висловлювання політичних опонентів мовця.

Для надання негативної оцінки використовується поєднання прикметника з позитивною семантикою із запереченням, наприклад, «*nicht richtig*», «*keine sachliche Begründung*», «*sich mit der Aussage nicht zufriedengeben*», вказуючи на помилковість висловлювання або власну незадоволеність ним.

Hans-Christian Strübele (Bündnis 90 / Die Grünen): Sie sind aus den USA zurückgekommen und haben gesagt – soll ich es Ihnen vorlesen? –: Alle Vorwürfe haben sich „in Luft aufgelöst“. – Ich habe immer geguckt, weil das schon damals nicht richtig war [11: 51].

Використовуються також прикметники та прислівники з негативним оцінним значенням, такі як «*falsch*», «*schlecht*», «*weltfremd*», «*zynisch*» тощо.

Michael Grosse-Brümer (CDU/CDU): Es ist deklassifiziert worden; es gab einen Deklassifizierungsprozess; Herr Strübele, Sie wissen das ja alles, weil Sie dabei waren. Wenn Sie sich hierhinstellen und sagen: „Es ist nichts passiert“, so ist das definitiv falsch. Das ist eine falsche Behauptung [11: 52].

Негативна оцінка може передаватися за допомогою дисфемізмів, що самі по собі мають нейтральне оцінне значення, але набувають негативного забарвлення в контексті.

Annalena Baerbock (Bündnis 90 / Die Grünen): Der Koalitionsvertrag gibt darauf jetzt eine Antwort. Mit „da“ war nicht die Vorreiterschaft im internationalen Klimaschutz gemeint, mit „da“ war gemeint: Wir sind wieder da im Kohlezeitalter in Deutschland [11: 109].

У цьому прикладі маємо дисфемізм «Kohlezeitalter», що викликає негативні асоціації, оскільки пов'язується із застарілими технологіями генерування енергії, а також асоціюється з чорним кольором.

Eva Bulling-Schröter (Bündnis 90 / Die Grünen): Wie steht es so schon im Koalitionsvertrag: Begrenzung der „Kostendynamik beim Ausbau der erneuerbaren Energien“, und man will „der Entwicklung der konventionellen Energiewirtschaft einen stabilen Rahmen“ geben. Was hinter dieser Verklausulierung steht, ist ja wohl klar: Der Ausbau der Erzeugung von Energie aus Wind und Sonne wird gebremst; schwarz wie Kohle ist die Zukunft [11: 113].

Тут поряд із порівнянням «schwarz wie Kohle ist die Zukunft» спостерігаємо використання дієслова «bremsen», що набуває негативного оцінного забарвлення.

Негативна оцінка інтертексту здійснюється шляхом вказівки на нечіткість та незрозумілість формулювань, виражену словами та словосполученнями «Verklausulierungen», «wackelige Formulierungen» тощо.

Gerhard Schick (Bündnis 90 / Die Grünen): Doch im Koalitionsvertrag findet man dazu nur wackelige Formulierungen wie: „Künftig soll da etwas gemacht werden“ oder: „Perspektivisch soll es einen Restrukturierungsfonds geben“, und man versteckt sich erneut hinter rechtlichen Fragestellungen [11: 176].

У такий спосіб опозиція за допомогою інтертексту та метаінтертексту критикує коаліційну угоду, прийняту політичними опонентами.

Спостерігається використання метаінтертексту, у якому його автор вказує на оцінку інтертексту адресатом тексту.

Guido Westerwelle (Bundesminister des Auswärtigen): „Vertrauen ist gut, Kontrolle ist besser“, und deswegen ist die Kontrolle bei den Genfer Verhandlungen fest vereinbart worden. (Zuruf von der LINKEN) – Ich weiß, dass Ihnen dieses Zitat von Lenin besonders gut gefällt [11: 139].

Тут автор тексту стверджує, що вжитий ним інтертекст подобається учасникам парламентської комунікації, до яких він звертається.

Поряд із метаінтертекстом, оцінка інтертексту в парламентському дискурсі ФРН здійснюється за допомогою невербальних засобів. Зокрема для позитивної оцінки використовуються оплески, які фіксуються в стенограмах пленарних засідань бундестагу.

Johann Wadepuhl (CDU/CSU): Ich möchte großkoalitionär mit einem Ausspruch von ihm, meinem schleswig-holsteinischen Landsmann, beginnen. Willy Brandt hat einmal gesagt: „Mit den Europa-Verhandlungen ist es wie mit dem Liebesspiel der Elefanten: Alles spielt sich auf hoher Ebene ab, wirbelt viel Staub auf – und es dauert sehr lange, bis etwas dabei herauskommt.“ (Beifall bei Abgeordneten der CDU/CSU und der SPD – Manuel Sarrazin [BÜNDNIS 90/DIE GRÜNEN]: Und bei Koalitionsverhandlungen?) Man hätte ihm diese zoologischen Kenntnisse gar nicht zugetraut, aber auch da hatte er wahrscheinlich recht [11: 190].

У цьому разі складно однозначно ідентифікувати, що саме оцінюється оплесками – інтертекст чи сама промова.

У парламентській комунікації ФРН оцінка інтертексту може здійснюватися не лише авторами тексту, а й іншими учасниками парламентської комунікації, зокрема за допомогою нерегламентованих реплік з місця. У цьому разі спостерігаємо безпосередню взаємодію трьох текстів: тексту-попередника; тексту, в якому вжито інтертекст, та репліки з місця.

Johann Wadepuhl (CDU/CSU): Es war die Abgeordnete Dr. Thea Dückert, die am 26. Oktober 2000, damals der Fraktion Bündnis 90/Die Grünen angehörend, zur Einführung dieses Gesetzes sagte: „Im Ganzen wird die Befristung ohne sachlichen Grund weiterhin ermöglicht; das ist uns wichtig.“ (Paul Lehrieder [CDU/CSU]: Recht hat sie!) Ich muss sagen: Die Kollegin Dückert hatte recht. (Beifall bei Abgeordneten der CDU/CSU) Die Arbeitsmarktlage gibt ihr recht [11: 196].

Тут спостерігаємо позитивну оцінку інтертексту як автором тексту, у якому вживається інтертекст, так і іншим депутатом, а також більшою групою учасників парламентської комунікації за допомогою невербальних засобів – оплесків.

Висновки та перспективи дослідження. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що оцінність належить до найважливіших характеристик метаінтертексту. У парламентському дискурсі ФРН надання позитивної чи негативної оцінки визначається взаємозв'язком між суб'єктом та об'єктом оцінювання. Так, негативно оцінюються висловлювання політичних опонентів, а позитивно – висловлювання політичних соратників. Крім того, існує тісний зв'язок між оцінними характеристиками метаінтертексту та відповідного інтертекстуального включення, у якому може актуалізуватися прагнення автора тексту підтримати критику в бік політичних опонентів автором інтертексту або засудити висловлювання представників протилежного політичного табору. Перспективними видаються порівняльні дослідження використання метаінтертексту та інтертексту в парламентському дискурсі різних країн, а також діахронні дослідження, за допомогою яких можна виявити тенденції розвитку парламентської галузі комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жук Л.Я. Интертекстуальність текстів прикладів (на матеріалі субмов економіки й психології англійської дидактичної літератури наукового функціонального стилю) [Електронний ресурс] / Л.Я. Жук. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/novitfilolog/13/57.pdf>
2. Тихомирова Л.С. Интертекстуальность как предпосылка нового знания в научном тексте / Л.С. Тихомирова // Вестник Пермского университета. Сер. Российская и зарубежная филология. – 2009. – Вып.4. – С. 19-24.
3. Klein J. Linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität / Josef Klein, Ulla Fix (Hg.). – Tübingen : Stauffenburg-Verl., 1997. – 402 S.
4. Oliveira S. The Unthinkable Unprecedented : Intertextuality in Newspapers Genres / Sara Oliveira // Linguagem em (Dis)curso – Tubarro : Unisul, 2004. – N. 1. – V. 5. – P. 9–28.
5. Пономарьова О.В. Интертекстуальні включення як засіб вираження діалогічності газетного тексту політичного спрямування / О.В. Пономарьова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – № 21. – Луцьк, 2010. – С. 15-19.

6. Славова Л.Л. Прецедентні феномени в мовленні політиків / Людмила Леонардівна Славова // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 42. – К. : ВПЦ „Київський університет“, 2012. – С. 168-180.
7. Спиридовский О.В. Интертекстуальность президентского дискурса в США, Германии и Австрии / О.В. Спиридовский // Политическая лингвистика. – Вып. 20. – Екатеринбург : Изд-во Уральск. гос. пед. ун-та, 2006. – С. 161-169.
8. Шаповал М. Система координат : типологія міжтекстової взаємодії та маркери інтертекстуальності / Мар'яна Шаповал // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів : Вид-во Львівськ. ун-ту, 2008. – Вип. 44. – Ч. 1. – 316 с.
9. Гавенко А.С. Метаинтертекстуальность в художественном тексте (на материале русских рассказов 80-х годов XX–XXI веков) / А.С. Гавенко // Филология и человек. – Барнаул : Изд-во Алтайск. гос. ун-та, 2011. – № 2. – С. 36–48.
10. Thompson G. Evaluation in Text / G. Thompson, S. Hunston // Encyclopedia of Linguistics / ed. by Keith Brown (et al.). – Amsterdam : Elsevier, 2006. – Vol 4. – P. 304–312.
11. Deutscher Bundestag. Stenografischer Bericht [Електронний ресурс]. – 18. Legislaturperiode. – Sitzung 1–3. – Berlin, 2013–2014. – 228 S. – Режим доступа : <http://dip21.bundestag.de>

Стаття надійшла до редакції 27.04.2015.

Стасюк О.С., к.філол.н., асист.,
 Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

АКСИОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕТАИНТЕРТЕКСТА (НА МАТЕРИАЛЕ ПАРЛАМЕНТСКОГО ДИСКУРСА ФРГ)

В статье определены аксиологические характеристики метainterтекста. Описаны языковые средства положительной и отрицательной оценки в парламентском дискурсе ФРГ. Показана специфика субъекта и объекта оценивания в метainterтексте. Обнаружены невербальные средства оценки интертекста.

Ключевые слова: *интертекст, метainterтекст, оценочность, парламентский дискурс, семантика.*

Stasiuk O.S., PhD, assistant professor,
 Institute of Philology, National Taras Shevchenko university of Kyiv, Kyiv

AXIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF METAINTERTEXT (BASED ON THE PARLIAMENTARY DISCOURSE OF GERMANY)

The article deals with axiological characteristics of metaintertext. The linguistic means of positive and negative evaluation in the parliamentary discourse of Germany are described. Specific nature of subject and object of evaluation in metaintertext is demonstrated. Non-verbal means of evaluating intertext are revealed.

Key words: *intertext, metaintertext, evaluation, parliamentary discourse, semantics.*